

Сайтът **desebg.com** публикува поредица посветена на една малко позната страна от живота на Тодор Живков – финансовите му придобивки по време на управлението му.

В нея ще бъде отделено място, както на средствата, които той получава като партиен и държавен ръководител, така и от хонорари за издадените му съчинения. Ще бъде припомнена и системата на правоимащите от комунистическата върхушка, които той изгражда.

В [част 1](#) се разказва за получените от генералния секретар на БКП над 1,8 млн. лв. хонорари за издаваните от негово име трудове.

Част 2 е посветена на механизма, по който Живков е придобил тези значителни средства.

Текстът е част от книгата на разследващия журналист Христо Христов, [„Тодор Живков. Биография”](#) (2009). Той е единственият, работил с архива от над 100 тома по дело № 1 срещу Живков и дело № 4 за причините за икономическата катастрофа на БКП.

⋮

Как е било възможно Тодор Живков да получи хонорари за над 1,8 млн. лв.? Това е станало чрез приемането на специална заповед за тарифата за хонорари на издания на членовете на Политбюро на ЦК на БКП. Решението за нея е взето от Секретариатът на ЦК на БКП, оглавяван от самия Живков. Ето какво разкрива началникът на кабинета му Милко Балев, който е и редактор на повечето от „произведенията“ на генералния секретар:

„Доколкото си спомням без да мога да кажа име някои от секретарите от ЦК постави въпроса, че хонорарите на първия секретар и членовете на Политбюро и секретарите на ЦК да се заплащат хонорари по специална, по-висока тарифа. Вероятно органите, които се занимават с книгопечатане, са получили такива указания, защото в ЦК беше изпратена такава заповед. По тази заповед ставаше заплащането на тази категория партийни работници.”

Специалната заповед за хонорарите на генералния секретар

Заповедта за специалните хонорари на комунистическата върхушка е издадена под №VI-1301 от 20 октомври 1971 г. от Комитета за изкуство и култура с председател поета Павел Матев. Милко Балев уточнява:

„Тогавя бях началник на кабинета на Живков и от моя страна не е имало намеса за издаването на тази заповед. Не мога да си спомня колко време след заповедта аз докладвах в общ порядък на Живков за такава заповед, с която са определени по-високи хонорари за произведенията на Живков и членовете на Политбюро”.

Заповедта за специалните хонорари е отменена през 1986 г. с последваща заповед №353 от 4 август 1986 г. на Комитета за изкуство и култура, оглавявано от Георги Йорданов. До това решение се стига при следните обстоятелства.

Недоволството на активните борци

Тогавашният началник на кабинета на Живков Никола Стефанов разказва:

„В началото на кариерата ми в кабинета на Живков през 1986 се получиха сигнали от граждани и от активни борци, с които се изказваше негодувание срещу много високите хонорари, които се получават от генералния секретар и други членове на Политбюро за отпечатване на техните трудове. Аз лично докладвах тези сигнали на Живков. Уведомих го накратко от какво е негодуванието. От поведението на Живков останах с убеждението, че той въобще не се изненада, че е получавал хонорари по специална тарифа. Той само ми каза да не се занимавам с хонорарите, а да предам на Георги Йорданов да отмени тази заповед и занаяпред да няма специална тарифа. Лично разговарях с Йорданов и му предадох разпореждането на Живков”.

Милко Балев, който през 1986 г. вече не оглавява кабинета, но е член на Политбюро и има отношение към въпросната заповед, пояснява:

„Началникът на кабинета на Тодор Живков Никола Стефанов ми се обади и ми каза, че му е поръчано, под това се разбира от генералния секретар да бъде отменена заповедта за изплащане на по-високи хонорари на членовете на Политбюро и секретарите на ЦК. Аз се обадих на председателя на Комитета за изкуство и култура и предадох разговора. По-късно се свързах с Георги Йорданов и проверих дали е изпълнено поръчението. Той заяви, че е изпълнено. Между мен и Тодор Живков е имало разговори, аз съм го информирал и той е знаел, че има заповед за изплащане на по-високи хонорари. Не е възразявал, че са определени по-високи размери на възнаграждение. Подборът, за това, което влизаше в събраните съчинения го правех аз, но при всички случаи го съгласувах с Живков”.

„Изненаданият” Живков

Самият генерален секретар се прави на изненадан по време на разпитите от прокуратурата през 1990 г. То това време той се намира в килията в следствения арест на „Развигор“ и дава обяснения за злоупотреба с власт в различни случаи, включително и за „неговите“ съчинения:

„Изненадан съм, че ние в Политбюро и секретарите на ЦК сме отделени в отделни тарифи за авторските възнаграждения. И самите ние сме подредени там по йерархия. Голямо нещастие за нашата хонорарна политика е, че авторският труд се плаща на „коли“, а не по качество. Има поети и поети, има политици и политици, писатели и писатели. Не може да се плаща на коли“, но такава е била системата. Тя трябва да се измени. В заключение искам още веднъж категорично да заявя, че съм изненадан. За първи път разбрах при разпита от вас сега, че аз съм получавам възнаграждения по специална тарифа за издаваните мои томове, както и другите членове на ЦК и на Политбюро са били хонорувани по специална тарифа. Ако знаех, никога нямаше да допусна това.”

Том след том

Въпреки че от следствената килия Живков се разграничава от порочната и тайна практика да се облагодетелства финансово от хонорари преди 10 ноември 1989 г., разследването по дело №1 показва, че бившият генерален секретар се е възползвал максимално от специалната хонорарна политика на висшето партийно ръководство.

След първия том с речите на Живков в САЩ на 15-та сесия на ООН, в която той участва през 1960 г., следват завидно количество издания, на чиито корици името му стои като автор. Първончално са издадени събрани съчинения на Живков в шест тома, след това допълнени в осем тома.

Само до 1976 г. са издадени общо 23 тома съчиненията на Живков. Като техен съставител е подписан Милко Балев. Последните шест тома са издадени без негово участие, но въпреки това той получава хонорар като съставител. Самият Балев признава, че „не е следвало да ми се изплаща това възнаграждение. Не е следвало да се съгласявам да получавам тези суми, но без да се замислям какви са основанията да ги получа, съм взел същите“. От името на Живков са издадени и тематични сборници от

по няколко тома.

Какво цензурира Живков в съчиненията си

Когато след 1976 г. започват нови издания на съчиненията на Живков лично генералният секретар и началникът на кабинета му Милко Балев цензурират някои текстове. Балев посочва:

„Прегледахме материалите, защото в тях имаше много цитати от Хрушчов и Брежнев и по целесъобразност ги премахнахме.

В избраните съчинения не са включени доклада на Априлския пленум от 1956 г. Бяхме го подготвили, но Живков разпореди да не се публикува по негова лична преценка.

Не е включен докладът на Живков по време на Хрушчов от 1963 г., в който се съдържаха секретни данни за сближаването ни със СССР. Двамата с него решихме да не се публикуват съображенията по различни насоки, поради стратегически характер.”

СЛЕДВА: Кой е писал съчиненията на Живков и неговите признания за авторството им.